

Kraków, dn. 14.02.2024 r.

dr hab. inż. **Tomasz Wojewodziec**, prof. URK
Katedra Ekonomii i Gospodarki Żywnościowej
Wydział Rolniczo-Ekonomiczny
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie
Al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków

**Recenzja dorobku, dydaktycznego i popularyzatorskiego dra inż. Piotra Prusa
w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie
nauk rolniczych w zakresie dyscypliny rolnictwo i ogrodnictwo**

W związku z decyzją Rady Doskonałości Naukowej (DRKN.Z4.400.107.2023) oraz uchwałą nr 16/2023/2024 Rady Naukowej dyscypliny rolnictwo i ogrodnictwo Politechniki Bydgoskiej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich z dnia 8 grudnia 2023 r. o powołaniu mnie do składu komisji habilitacyjnej jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym, przedstawiam recenzję dorobku naukowego, dydaktycznego i popularyzatorskiego dra. Piotra Prusa. Recenzja składa się z następujących punktów: opisu sylwetki naukowej Habilitanta, oceny wskazanego we wniosku osiągnięcia naukowego, oceny pozostałego dorobku naukowego, oceny działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej oraz konkluzji końcowych.

Sporządzając recenzję kierowałem się wymaganiami zdefiniowanymi w art. 219 ust. 1, pkt. 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

1. Opis sylwetki naukowej Habilitanta

Dr inż. Piotr Prus jest pracownikiem Katedry Agronomii na Wydziale Rolnictwa i Biotechnologii Politechniki Bydgoskiej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy. Obecnie zatrudniony jest na stanowisku profesora uczelni. Z tą Uczelnią (wówczas AT-R w Bydgoszczy) związany jest od początku swojej kariery naukowej, którą rozpoczął w 1999 r. podejmując pracę w Zakładzie Doradztwa Rolniczego. Zainteresowania naukowe Pana Doktora od samego początku obejmowały kwestie zrównoważonego rozwoju rolnictwa i gospodarstw rolnych, wzbogacane były jednak również zagadnieniami z innych obszarów. W

1998 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk rolniczych w dyscyplinie agronomii broniąc na Wydziale Rolniczym AT-R w Bydgoszczy rozprawę doktorską pod tytułem „Rola i zadania ośrodka doradztwa rolniczego w procesie modernizacji wsi i rolnictwa (na przykładzie Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie). W swojej pracy naukowej stara się stosować podejście interdyscyplinarne łącząc różne aspekty funkcjonowania rolnictwa i gospodarstw rolnych, często wykorzystując obok instrumentarium typowego dla nauk rolniczych również metody i pojęcia z zakresu nauk społecznych, tj. nauk o zarządzaniu i jakości, ekonomii i finansów oraz geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Na szczególną uwagę zasługuje działalność organizacyjna oraz popularyzatorska Pana Doktora, która promuje nowoczesne rolnictwo w mediach.

2. Ocena wskazanego we wniosku osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219, ust. 1, pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) dr inż. Piotr Prus wskazał cykl pięciu publikacji opublikowanych w latach 2017-2022 w języku angielskim (poniżej kolejność artykułów zgodna z autoreferatem):

- I.1. **Prus P.** (2017): Sustainable Farming Production and its Impact on the Natural Environment - Case Study Based on a Selected Group of Farmers. Proceedings of the 8th International Scientific Conference RURAL DEVELOPMENT 2017, 1280-1285. DOI: <http://doi.org/10.15544/RD.2017.226> Międzynarodowe materiały konferencyjne indeksowane w bazie danych Web of Science;
- I.2. **Prus, P.** (2019): The role of higher education in promoting sustainable agriculture. Journal of East European Management Studies (JEEMS), Special Issue “Corporate Social Responsibility and Business Ethics in the Central and Eastern Europe”, 99 - 119. DOI: <https://doi.org/10.5771/9783845298696-99>;
- I.3. **Prus P.** (2018): Farmers’ Opinions about the Prospects of Family Farming Development in Poland. Proceedings of the 2018 International Conference “ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT”, No 47, Jelgava, LLU ESAF, 9-11 May 2018, pp. 267-274 DOI 10.22616/ESRD.2018.031 ISSN 1691-3078 ISSN 2255-9930 on line ISBN 978-9984-48-292-7 (E-book) Międzynarodowe materiały konferencyjne indeksowane w bazie danych Web of Science;

I.4. **Prus, P.**; Dziekański, P.; Bogusz, M.; Szczepanek, M. (2021): Spatial Differentiation of Agricultural Potential and the Level of Development of Voivodeships in Poland in 2008–2018. *Agriculture*, 11, 229. <https://doi.org/10.3390/agriculture11030229>

I.5. Yarashynskaya, A.; **Prus, P.** (2022): Precision Agriculture Implementation Factors and Adoption Potential: The Case Study of Polish Agriculture. *Agronomy*, 12, 2226. <https://doi.org/10.3390/agronomy12092226>

W przesłanym autoreferacie zaprezentowany cykl publikacji otrzymał wspólną nazwę „Perspektywy zrównoważonego rozwoju rolnictwa w Polsce w aspekcie czynników produkcyjnych, środowiskowych, ekonomicznych i społecznych.” Przy literalnym podejściu do tak zaprezentowanego tytułu należałoby się spodziewać koncentracji wysiłków badawczych na próbie wypracowania różnych modeli/scenariuszy rozwoju rolnictwa w Polsce, ze szczególnym podkreśleniem szans i zagrożeń z tym związanych. Trzy spośród włączonych do osiągnięcia prac wykonane samodzielnie koncentrują się na prezentacji opinii i ocen studentów/absolwentów Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy na temat:

- stosowanych w gospodarstwach rolnych metod ochrony roślin (I.1.),
- modułu „Rozwój zrównoważony” realizowanego na kierunku Rolnictwo (I.2),
- wysokości dochodu rolniczego i możliwości zwiększenia jego wysokości (I.3).

Dwa pozostałe opracowania o charakterze wieloautorskim mają charakter analiz przestrzennych i regionalnych, koncentrując się na:

- wypracowaniu i zastosowaniu syntetycznych miar służących ocenie przestrzennego zróżnicowania potencjału rolnictwa w układzie regionalnym,
- ocenie potencjału adaptacji rolnictwa precyzyjnego w Polsce.

W krytycznej analizie przedstawionego osiągnięcia naukowego pojawia się wiele wątpliwości natury merytorycznej. Jakość i zakres przedstawionych do oceny trzech prac (I.1., I.2., I.3.) znacząco odbiega in minus od znanych w polskiej literaturze opracowań w zakresie rolnictwa zrównoważonego, chociażby takich jak seria publikowana przez IERiGŻ PIB w Warszawie pt. *Z badań nad rolnictwem społecznie zrównoważonym*. Sposób doboru respondentów (studenci kierunku „rolnictwo” związani z gospodarstwami rolnymi), jak również liczebność badanej populacji (155 osób) nie dają możliwości przeprowadzenia solidnych i kompleksowych badań w zakresie uwarunkowań produkcyjnych, środowiskowych, ekonomicznych i społecznych

funkcjonowania rolnictwa w Polsce, a tym bardziej nie mogą stanowić istotnego wkładu w poszerzanie wiedzy na temat uwarunkowań rozwoju rolnictwa zrównoważonego.

W ocenianych pracach wątpliwości może budzić nie tylko dobór respondentów, ale również zakres prowadzonych badań i sposób ich prezentacji. W badaniach wykorzystano narzędzie ankiety (sondaż diagnostyczny), w którym zawartych było 12 pytań (I.2) oraz wywiady niestandardyzowane. Liczba pytań nie decyduje co prawda o wartości merytorycznej przeprowadzonych badań, a zwięzłość ankiety w wielu przypadkach jest wręcz niezbędna. Jak wskazują przedstawione w omawianych pracach wyniki, analiza uwarunkowań była jednak bardzo powierzchowna i sprowadzała się do odpowiedzi na kilka pytań, dość luźno powiązanych z sednem problemu zdefiniowanego w tytule autoreferatu. Zaprezentowana w pracach analiza odpowiedzi respondentów ma bardzo ograniczony charakter, gdyż wykonano ją w oparciu o tylko jedno kryterium. Przyjętym kryterium była powierzchnia gospodarstwa (do 15 ha i powyżej 15 ha), z którym związany był respondent. Zawarte w tych pracach wyniki mogą co najwyżej stanowić niewielki element diagnozy sytuacji badanej grupy respondentów, z których prawdopodobnie tylko pewna trudna do precyzyjnego określenia część stanie się w przyszłości rolnikami.

W podsumowaniu pierwszego opracowania (I.1) trudno jest się doszukać odpowiedzi na pytanie w jakim stopniu rolnicy w Polsce stosują się do zasad zrównoważonego rozwoju. Zaprezentowane w tym fragmencie pracy informacje obejmują jedynie kwestie/oceny zainteresowania respondentów produkcją mieszaną, wskazanie stosowanych w gospodarstwach zabiegów poprawy i utrzymania żyzności gleby, metod ochrony roślin oraz źródeł informacji o rozwoju zrównoważonym. Błędem formalnym jest prezentowanie w podsumowaniu opinii innych autorów na temat znaczenia świadomości ekologicznej wśród rolników. Zagadnienia podjęte w tym doniesieniu konferencyjnym mają głównie charakter informacji o częstotliwości stosowania niektórych rozwiązań technologicznych. Nie mają one natomiast wielkiego wpływu na realizację celu postawionego w autoreferacie.

Opracowanie drugie (I.2) koncentruje się na ocenach jednego z modułów programu studiów realizowanych na Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym w Bydgoszczy. Samo opracowanie uważam za bardzo ciekawe i cenne z punktu widzenia realizowanego na tej uczelni procesu kształcenia. Prezentuje ono również pewne ciekawe aspekty sposobu myślenia ludzi młodych o rozwoju zrównoważonym, także w odniesieniu do rolnictwa. W przeciwieństwie do opracowań I.1 oraz I.3. zostały w nim nakreślone ramy teoretyczne odnośnie rolnictwa zrównoważonego oraz roli edukacji i szkolnictwa w realizacji koncepcji

zrównoważonego rozwoju. Pomimo mojej wysokiej oceny opracowania, jego wpływ na realizację celu głównego nakreślonego w autoreferacie oraz na ocenę uwarunkowań środowiskowych i społecznych rozwoju rolnictwa zrównoważonego w Polsce oceniam jako niewielki.

Kolejne opracowanie (I.3) ma również charakter doniesienia konferencyjnego, przez co brak w nim solidnej podbudowy teoretycznej, a prezentowane wyniki to przede wszystkim opinie badanej grupy studentów/absolwentów na temat dochodu rolniczego i możliwości jego zwiększania w przyszłości. Prezentowane wyniki, choć ciekawe z poznawczego punktu widzenia, nie dają podstaw do szerszego wnioskowania na temat ekonomicznych uwarunkowań rozwoju zrównoważonego. Większe możliwości wnioskowania dawałaby wieloaspektowa analiza ocen respondentów i próba odpowiedzi np. na pytania o związek pomiędzy sytuacją ekonomiczną gospodarstwa, a jego zapatrywaniami na możliwości wdrażania koncepcji rozwoju zrównoważonego oraz o szanse i bariery realizacji tej koncepcji w gospodarstwach. Obecna analiza oparta na podziale respondentów tylko ze względu na wielkość gospodarstwa rolnego, które reprezentują, jest bardzo uboga.

Podsumowując wartość merytoryczną prac I.1, I.2, I.3, należy stwierdzić, że do rozpoznania i zaprezentowania uwarunkowań produkcyjnych, środowiskowych, ekonomicznych i społecznych rozwoju zrównoważonego gospodarstw rolniczych w Polsce przeprowadzone badania o charakterze przyczynkowym, nawet jeżeli ciekawe, to są w mojej opinii zdecydowanie niewystarczające. Dalekie są również od powszechnych oczekiwań gremiów nadających stopień naukowy doktora habilitowanego, brak w nich systemowego i spójnego podejścia, które umożliwiłoby solidne przedstawienie teoretycznych i empirycznych uwarunkowań zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolnych w Polsce.

Dwie kolejne prace mają znacznie szerszy zakres, stanowią próbę przeprowadzenia analiz przestrzennych potencjału rozwoju rolnictwa (I.4) oraz możliwości adaptacji rolnictwa precyzyjnego w Polsce (I.5).

W artykule I.4 zaprezentowane zostały zarówno procedura utworzenia wskaźników syntetycznych, jak również wyniki analiz wykonanych przy ich wykorzystaniu. Koncepcję podjętych badań uważam za ciekawą, dostrzegam również duży potencjał poznawczy w opracowanych wynikach. Zgromadzenie odpowiednich informacji oraz ich przetworzenie wymagały dużych nakładów pracy i czasu. Jednak analiza zmiennych cząstkowych wykorzystanych w budowie wskaźnika syntetycznego wymaga bardziej krytycznego podejścia. Wątpliwości/kontrowersje może budzić traktowanie niektórych zmiennych jako stymulanty i

destymulanty. Czy można wysoką wartość wskaźników opisujących ilość odpadów odzyskanych na km², ilość ścieków oczyszczonych w ciągu roku na km² przyjąć jako stymulantę? Idąc tym tropem należałoby stwierdzić, że tam gdzie się nie produkuje odpadów i ścieków w ogóle (a tym samym nie odzyskuje i nie oczyszcza) potencjał środowiskowy jest najniższy. Natomiast tam, gdzie produkcja odpadów i ścieków jest bardzo duża i część z nich się odzyskuje i oczyszcza potencjał środowiska naturalnego jest znacznie większy. Jako stymulantę błędnie przyjęto również moim zdaniem liczbę ludności przypadającą na 1 obiekt biblioteczny. Wynika z tego, że im mniej bibliotek (mniejszy mianownik, czyli większa wartość wskaźnika) tym lepiej. Dużo dyskusji w literaturze przedmiotu budzi zawsze kwestia znaczenia/wagi danej zmiennej cząstkowej dla badanego zjawiska, w tym przypadku dla wskaźnika syntetycznego opisującego potencjał rozwoju. W prezentowanej pracy Autorzy przyjęli równoważność wszystkich zmiennych objaśniających w ramach danej grupy i równoważność poszczególnych grup między sobą. Przyjęcie takiego założenia powoduje, że na wartość wskaźnika potencjału rozwojowego województwa większy wpływ ma cecha ujęta w grupie mniej licznej (np. gęstość zaludnienia) niż cecha z grupy, w której liczba cech jest większa (np. poziom przedsiębiorczości mierzony liczbą osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców). Rozwiązanie takie może być dopuszczalne, niemniej wymaga uzasadnienia. Za ciekawe i godne uwagi należy uznać wyniki analiz dotyczące potencjału rozwoju rolnictwa i rozwoju województw, których wyniki w dużej mierze potwierdzają analizy innych autorów w tym zakresie.

Największą wartością merytoryczną i metodyczną, jak również dojrzałością naukową charakteryzuje się moim zdaniem ostatni z tekstów włączonych do kolekcji stanowiącej osiągnięcie naukowe (I.5): Precision Agriculture Implementation Factors and Adoption Potential: The Case Study of Polish Agriculture (2022). Tekst przygotowany we współpracy z A. Yarashynskaya zawiera solidne podstawy teoretyczne, ciekawą metodykę z uzasadnieniem doboru poszczególnych zmiennych objaśniających oraz wartościowe wyniki o dużych znamionach oryginalności. Pod kątem metodycznym wątpliwości może budzić wskazanie liczby placówek bankowych na 1 mln mieszkańców, jako wskaźnika opisującego dostępność kredytu. W dobie Internetu i względnej łatwości przemieszczania się, sam fakt funkcjonowania na danym obszarze placówki lub placówek banków nie rozstrzyga o dostępności kredytu. Dla pozyskania środków finansowych na wdrażanie rolnictwa precyzyjnego ważniejsze są cechy opisujące potencjalnych kredytobiorców. Dostęp do środków zewnętrznych (np. kredytów) w większym stopniu limitowany będzie zdolnością kredytową rolników. Niemniej zastosowane

przez Autorów rozwiązanie, będące swego rodzaju kompromisem pomiędzy potrzebami a możliwościami można uznać za ciekawe.

Podsumowując ocenę osiągnięcia naukowego przedstawionego do oceny należy rozpocząć od odpowiedzi na pytanie, czy udało się Habilitantowi zrealizować postawiony w autoreferacie cel (*określenie możliwości realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju rolnictwa w Polsce w aspekcie czynników produkcyjnych, środowiskowych, ekonomicznych i społecznych?*). W mojej opinii niestety nie. Dla tak skonstruowanego celu, szczególnie gdy powstające w wyniku badań prace mają stanowić osiągnięcie naukowe będące podstawą do nadania stopni naukowych, niezbędne są: - właściwe zaplanowanie procesu badawczego (dobór respondentów, przygotowanie narzędzi, wybór metod), staranne wykonanie badań (zastosowanie narzędzi, pozyskanie i weryfikacja informacji), dogłębne i wielopłaszczyznowe analizy oraz prawidłowo przeprowadzony proces wnioskowania skutkujący wkładem do teorii danej dyscypliny naukowej. Po zapoznaniu się z autoreferatem i pracami stanowiącymi osiągnięcie naukowe stwierdzam, że nie wyczerpują one tych znamion w oczekiwanym zakresie. Trudno w nich dopatrzeć się spójnej oceny możliwości realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego rolnictwa w Polsce. Analiza uwarunkowań pomija elementy istotne dla rozpatrywanych procesów, tj. koncepcja Europejskiego Zielonego Ładu, wspólna polityka rolna UE. Bez uwzględnienia aspektów instytucjonalnych wszelkie próby określenia „perspektyw zrównoważonego rozwoju rolnictwa w Polsce ...” zawsze będą wadliwe (przynajmniej dopóki Polska jest członkiem UE).

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Pozostały dorobek naukowy opisany w autoreferacie stanowi ponad sto prac naukowych przyporządkowanych do pięciu obszarów:

- ocena funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego w Polsce (8 publikacji),
- perspektywy rozwoju grup producentów rolnych w Polsce (10 publikacji),
- ocena potencjału rozwoju działalności agroturystycznej w Polsce (18 publikacji),
- potrzeby oraz efekty stosowania nawodnień ciśnieniowych w uprawie roślin w Polsce centralnej na glebach lekkich (7 publikacji),
- zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich (64 publikacje).

Zaprezentowany dorobek naukowy należy uznać za bardzo bogaty zarówno pod względem liczby poruszanych zagadnień, jak i zestawień bibliometrycznych. Jak wskazuje Autor

autoreferatu 54 prace stanowią oryginalne, angielskojęzyczne publikacje w recenzowanych czasopismach naukowych i monografiach konferencyjnych z listy JCR. Sumaryczny współczynnik wpływu (IF) według listy Journal Citation Reports, zgodnie z rokiem opublikowania wynosi 144,214; a liczba punktów MEiN wraz z przedstawionym do oceny zasadniczym osiągnięciem naukowym przekracza 5200. Za bardzo wysokie na tym etapie kariery zawodowej należy uznać również inne wskaźniki, tj.:

- liczba cytowań według Web of Science: 343; bez autocytowań: 318,
- liczba cytowań według Scopus: 291; bez autocytowań: 273,
- indeks Hirscha według bazy Web of Science: 11,
- indeks Hirscha według bazy Scopus: 10.

Analiza dorobku publikowanego w najwyżej punktowanych czasopismach wskazuje, że tylko w jednej publikacji z tzw. pozostałego dorobku rejestrowanego na liście listy JCR dr inż. Piotr Prus prezentowany jest jako pierwszy Autor (wiodący autor). Bardzo często swoją rolę w opracowaniu poszczególnych manuskryptów opisuje jako współtwórcę koncepcji, współautora tekstu i redaktora korespondencyjnego, co może świadczyć o komplementarnym udziale w prowadzonych badaniach i angażowaniu posiadanych kompetencji językowych (bardzo dobra znajomość języka angielskiego) i organizacyjnych podczas prowadzonych badań i publikacji prac. Biorąc pod uwagę wszystkie te aspekty dorobek publikacyjny Habilitanta oceniam pozytywnie.

Na docenienie zasługuje duża aktywność konferencyjna habilitanta. Podkreślić należy nie tylko udział w licznych konferencjach (83), ale również to, że niemal na wszystkich prezentowane były Jego prace, na ogół osobiście. Wśród konferencji zagranicznych dominowały przedsięwzięcia realizowane w krajach ościennych, choć Habilitant wykazuje w swym dorobku również udział w konferencjach w Słowenii, Francji i Szwecji. Współpraca międzynarodowa Hbilitanta koncentrowała się na przygotowaniu wspólnych publikacji z pracownikami instytucji zagranicznych, z takich krajów jak: Czechy (Czech University of Life Sciences, Prague), Słowacja (Slovak University of Agriculture in Nitra) oraz Rumunii (University of Life Sciences „King Mihai I”, Timisoara). W Rumuni, w Timisoarze Habilitant odbył również 3-miesięczny staż naukowy. Ponadto Habilitant zapraszany był do członkostwa w komitetach naukowych, radach programowych i radach naukowych konferencji naukowych krajowych i zagranicznych, co postrzegać należy jako wyraz uznania dla jego dorobku i rozpoznawalności w środowisku naukowym.

Na podkreślenie zasługuje uznanie dla pracy dr inż. Piotra Prusa ze strony licznych wydawnictw naukowych, zarówno zagranicznych, jak i krajowych, które zapraszają Go do uczestnictwa w komitetach redakcyjnych (str. 50-51 autoreferatu) oraz wykonywania recenzji procedowanych prac naukowych (blisko 150, z czego większość w języku angielskim). Działalność w komitetach redakcyjnych czasopism zagranicznych nie tylko stanowi ważny element działalności Habilitanta, ale miała również bardzo duży wpływ na kształtowanie się jego dorobku naukowego i rozpoznawalność w środowisku naukowym.

Ważnym elementem dorobku naukowego każdego naukowca są jego inicjatywy tworzenia koncepcji i organizacji badań naukowych. Pan dr inż. Piotr Prus po uzyskaniu stopnia naukowego doktora był kierownikiem projektu: "Precision agriculture in developed and transition economies: comparative analysis of the world's best practices and Poland experience" ("Rolnictwo precyzyjne w krajach rozwiniętych i przechodzących transformacje: analiza porównawcza najlepszych praktyk światowych i polskich doświadczeń"), NR PROJEKTU BPN/SZN/2021/1/00013/U/00001, w ramach programu Solidarni z Białorusią – Solidarni z naukowcami (NAWA). Ponadto kierował 3 projektami wdrożeniowymi (Voucher Badawczy), a w kilku kolejnych projektach był wykonawcą. W ostatnich latach aktywność badawczo-organizacyjno-promocyjna Habilitanta zogniskowana była wokół trzech kolejnych projektów, w których był wykonawcą:

- Innowacje w uprawie, przetwórstwie i wprowadzaniu na rynek pierwotnych form pszenic okrągłoziarnowej i perskiej o podwyższonej wartości odżywczej (NR PROJEKTU 00001.DDD.6509.00003.2017.02) – Grupa Operacyjna EPI Pradawne ziarno w latach 2020-2022;
- Innowacyjne rozwiązania w uprawie, przechowalnictwie i wprowadzaniu na rynek polskiej odmiany ziemniaka wysoko odpornej na *Phytophthora infestans* (NR PROJEKTU 00008.DDD.6509.00001.2019.02), - Grupa Operacyjna EPI Gardena w latach 2020-2022;
- Wprowadzenie na rynek innowacyjnej odmiany życicy trwałej zasiedlonej przez symbiotyczne grzyby endofityczne (NR PROJEKTU 00047.DDD.6509.00086.2019.02), Grupa Operacyjna EPI Nova Trawa w latach 2021-2023.

Szczególnie udział w projekcie „Pradawne ziarno” przyczynił się do znacznej rozpoznawalności Habilitanta w środowisku naukowym ekonomistów rolnictwa oraz zapewne również w innych społecznościach. Pozytywnie należy ocenić pracę włożoną w przygotowanie

projektu złożonego w NCN („Tworzenie i implementacja rankingu zrównoważonego rozwoju polskich gospodarstw rolnych w oparciu o nowoczesne technologie na przykładzie województwa Kujawsko-Pomorskiego), który nie został jednak jeszcze oceniony.

3. Ocena działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej

Dr inż. Piotr Prus bardzo dobrze sprawdza się w działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej, czego wyrazem jest m.in. powierzanie mu zadań promocyjnych w niektórych projektach badawczych. Jest częstym gościem programów telewizyjnych i radiowych, aktywnie działa w mediach społecznościowych promując wyniki prac zespołów, w których uczestniczy. Do działalności tego typu posiada również dobre przygotowanie formalne (ukończone Studium Przygotowania Pedagogicznego, liczne kursy, warsztaty, seminaria i szkolenia). Od blisko 25 lat prowadzi zajęcia dydaktyczne w macierzystej Uczelni. Jest zaangażowanym nauczycielem akademickim, popularnym wśród studentów. W swojej karierze prowadził zajęcia dydaktyczne z wielu przedmiotów z zakresu doradztwa rolniczego, komunikacji, rozwoju obszarów wiejskich, ekonomiki rolnictwa i marketingu. Warto podkreślić, iż część z tych przedmiotów miała charakter autorski, i często były prowadzone również w języku angielskim. Zajęcia w języku angielskim prowadził również w ramach programów POWER oraz Erasmus+. Posiada ponadto dorobek w zakresie opieki nad pracami magisterskimi, inżynierskimi itp. Pełnił funkcję promotora pomocniczego w jednym zakończonym przewodzie doktorskim. Za swoją działalność naukową, organizacyjną i dydaktyczną był wielokrotnie nagradzany nagrodami Rektora AT-R, UTP, PBS oraz odznaczeniami państwowymi (Medal Brązowy Za Długoletnią Służbę, Medal Komisji Edukacji Narodowej).

4. Konkluzje końcowe

Dr inż. Piotr Prus realizując od blisko 25 lat swoją karierę zawodową wykazał się bardzo dużą pracowitością oraz aktywnością dydaktyczną, organizacyjną i publikacyjną. Dorobek Pana Doktora w tych obszarach jest imponujący. Na podkreślenie zasługuje uznanie, jakie Pan Doktor zyskał w wielu środowiskach naukowych, co zaowocowało powierzaniem Mu funkcji redaktora w numerach specjalnych zagranicznych wydawnictw naukowych (Agronomy, Sustainability, Agriculture) oraz licznymi zaproszeniami do współpracy. Na wyróżnienie zasługuje bogaty dorobek dydaktyczny, szeroki zakres prowadzonych modułów zajęć, bardzo często w oparciu o autorskie programy. Dużym atutem Habilitanta są pracowitość oraz bardzo

dobra znajomość języka angielskiego, co zostało umiejętnie wykorzystane w prowadzeniu szerokiej współpracy z innymi ośrodkami naukowymi, prowadzeniu działalności dydaktycznej, naukowej oraz promocji wyników badań naukowych. Za wypełnione uznaję zatem zapisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) zdefiniowane w art. 219, ust. 1, punkt 3. (wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej).

Przedstawiona do oceny dokumentacja, przygotowana przez dr inż. Piotra Prusa jest staranna pod względem językowym i formalnym, bardzo bogaty jest również katalog tzw. pozostałych osiągnięć naukowych. Poważne zastrzeżenia budzi natomiast przedstawiona jako zasadnicze osiągnięcie naukowe kolekcja publikacji. Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) osiągnięcie takie może stanowić *1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b*, (art. 219, ust. 1, punkt 2b). Ten warunek został spełniony. Ustawa nie definiuje liczby prac, które powinny być włączone do takiej kolekcji, dopuszcza również prace zbiorowe, gdyż art. 219, ust. 2. zostało zapisane: *osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego*. Pewne wątpliwości może jednak budzić druga część powyższego zapisu, tzn. *jest indywidualnym wkładem*. Informacje zawarte w autoreferacie nie dają możliwości określenia indywidualnego wkładu Habilitanta do prac I.4 i I.5, gdyż (niemal)wszyscy Współautorzy uczestniczyli we wszystkich etapach powstania tych publikacji. Przyjąć więc należy, że wkład Habilitanta, był nie większy niż proporcjonalnie do liczby autorów. Brak oświadczeń współautorów nie daje podstaw, aby wniosek mógł być inny.

Kluczowy dla konkluzji końcowej jest jednak wymóg zdefiniowany z art. 219, ust. 1, punkt 2, *... posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, ...*. Po przeanalizowaniu przedstawionej jako osiągnięcie naukowe kolekcji 5 prac bardzo trudno jest wykazać ich znaczny wkład w dorobek dyscypliny rolnictwo i ogrodnictwo. Trzy pierwsze z wybranych prac (I.1, I.2, I.3) mają charakter przyczynkowy i relatywnie niewielką wartość poznawczą z punktu widzenia tej dyscypliny. Dwie kolejne wieloautorskie mają charakter interdyscyplinarny wpisując się w

dużej mierze w dyscyplinę geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Interdyscyplinarność prac należy uznać za ich atut, trudniej jednak uzasadnić ich znaczący wkład do rolnictwa i ogrodnictwa. O ile techniczno-redakcyjna strona przygotowanego autoreferatu jest bardzo dobra, to już dobór prac do kolekcji stanowiącej zasadnicze osiągnięcie naukowe jest dla mnie niezrozumiały. Habilitant omawiając pozostały dorobek naukowy dzieli go na 5 obszarów. Najbardziej obszernym jest obszar 5: zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich zawierający łącznie 64 publikacje i jak Sam pisze na str. 43 autoreferatu:

„Badania te potwierdziły wieloaspektowy oraz interdyscyplinarny charakter koncepcji zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (...)”

Bardzo duża część z tych publikacji ukazała się w dobrych, uznawanych w środowisku wydawnictwach naukowych. Pojawia się więc pytanie dlaczego nie zostały włączone do osiągnięcia naukowego poddawanego ocenie? Tymczasem zdecydowano się na zamieszczenie w nim prac o mniejszej wartości merytorycznej, w tym doniesienia konferencyjne o bardzo małej objętości, w których nie dało się zamieścić solidnych podstaw teoretycznych, ani szerokich wyników badań?

Kardynalnym błędem w przygotowaniu autoreferatu jest natomiast pominięcie, najważniejszych moim zdaniem w kontekście perspektyw rozwoju rolnictwa w Polsce, a w szczególności rolnictwa zrównoważonego, kwestii polityki rolnej Unii Europejskiej oraz realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu. Nawet jeżeli uwarunkowania instytucjonalne nie zostały wprost wskazane w tytule prezentowanego w autoreferacie osiągnięcia naukowego, to mają kluczowe znaczenie dla kształtowania wielu uwarunkowań środowiskowych, społecznych i ekonomicznych rozwoju gospodarstw rolnych w Polsce. Przystępując do lektury autoreferatu oczekiwałem również przedstawienia różnych scenariuszy rozwoju rolnictwa zrównoważonego oraz wskazania czynników wpływających na prawdopodobieństwo ich realizacji. Są to niewątpliwie kwestie, które znalazłyby się w każdej dobrej monografii habilitacyjnej pod tytułem *Perspektywy zrównoważonego rozwoju rolnictwa w Polsce w aspekcie czynników produkcyjnych, środowiskowych, ekonomicznych i społecznych*. Biorąc pod uwagę dotychczasowy dorobek Pana dr inż. Piotra Prusa jestem głęboko przekonany, że jest on w stanie w bardzo krótkim okresie taką solidną monografię przygotować.

W tym kontekście powyższych uwag, obecna próba uzyskania przez dr Piotra Prusa formalnej samodzielności naukowej w postaci habilitacji wydaje się nieuzasadniona. W oparciu o ocenę wartości merytorycznej i formalnej przedstawionego osiągnięcia naukowego dr inż. Piotra Prusa nie mogę uznać, że osiągnięcie to stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny

Rolnictwo i Ogrodnictwo w rozumieniu wymagań określonych w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.). **W konkluzji, moja końcowa ocena, jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dra inż. Piotra Prusa jest negatywna.**

Tomasz Wojewodzie